

BİZE GÖRE MEMLEKETİN SİYASİ PANORAMASI

Çıktığı günden beri “TIME” dergisinden aktardığı alaameriken biçim ve muhtevası ile alaameriken demokrasi şampiyonluğu yapan haftalık bir dergi bu defa da memlekette “sol kanat”ın koruyucusu ve savunucusu kesilmiş. Batı anlamında demokratik rejim sağ ve sol kanadın bir denge rejimi olduğuna göre bundan tabii bir şey olamaz, diye düşüneceksiniz belki ama, bu, o meşhur çocuk masalında, büyük annenin kıyafetine girip de küçük kızı kandırmaya kalkan kurdun koruyuculuğuna pek benziyor. Memlekette sol kanat “Bugün bir takım Crypto’ların eline düşmüş ve doğrusu istenilirse tehlikeli, millî menfaatlere aykırı bir istikamette sür’atle seyretmekte” imiş. Onun için Plânlama Dairesinden istifa eden uzmanlarla onlar gibi “sol iktisadî görüşlere sahip” diğer aydınlar ve “Meclisteki siyasî partilerden o görüş sahipleri” bir araya gelerek tez elden bir Sosyalist parti kurmalıymışlar. “Türkiye’de ciddi bir sosyalist parti ancak Meclisten kütleye doğru kurulur”muş (Bakındı hele! Bu dergi ikaz etmese, hepimiz kütleden Meclise doğru gidilir diyebilirdik değil mi? Meğer ne yanlışmış!); üstüne üstük “Sosyalist partinin isminden başka her şeyi bu gün hazır halde” imiş; (kütle desteğine lüzum olmadıktan sonra her çeşit partinin, ismi de dahil, her şeyi hazır sayılır tabii; nallarınız var, atınız olmasa da olur; önemli mi?) “Bugün iktidarda bulunan üç parti aslında bir cepheyi teşkil” ettiğinden bu sosyalist parti bu cephenin yanında yer alarak “Türkiyemiz için elzem olan solu (bu derginin ne zamandan beri solu “elzem” saydığını aşağıda araştıracağız) bu tasalluttan, solun itibarı daha çok zedelenmeden çekip kurtarması lâzım”mış.

Oynatılmak istenen oyun hemen kendisini gösterdi, değil mi? Ne kadar kıyafet değiştirirse de sivri burnu, kurnaz kulakları ve kara kıllı suratu ile kurt hemen belli oluyor ve bugün memleketteki sol kanat da zaten masaldaki ağzı süt kokan küçük kız değildir. Mesele, yazarın da itiraf ettiği gibi bugün sür’atle gelişmekte olan sol kanadı parçalamak, himaye altına alıp iktidardaki partiler için zararsız hale getirmek ve 1946’da DP’nin devrilmesiyle bozulan siyasî tahterevallî üzerinde ikili parti oyununun yeni şartlar altında devam ettirilmek çabasıdır. Sonra da buna “Batı anlamında demokrasi” denilecektir.

Bu derginin memleket için sol kanadı elzem buluşunun, “ciddî bir sosyalist parti”nin günü geldiği yollu iddiasının ne kadar samimilikten uzak, yapmacık ve maksatlı olduğunu iyice belirtebilmek için biraz geriye giderek olayları zaman sırasıyla incelemek gerekiyor. Hattâ bu vesile ile ben yakın siyasî tarihimizin ana çizgilerini kabaca çizmek istiyorum:

Daha önceki bir yazımda, 1945-46’da gerçek bir demokrasi denemesine değil, siyasî bir tahterevallî üzerinde birbirinin eşi iki partinin biri inip biri çıkarak bir demokrasi oyununa gidildi, gerçekten demokratik bir gelişmeyi sağlayacak sosyal hareketler bastırıldı, demiştim. Böylece rejimin muhtevasında bir değişiklik yapılmadan, şeklinde bir değişikliğe gidilmek istendi. Buna ne lüzum vardı? Şunun için

lüzum vardı ki, tek parti sistemi memleketi kalkındıramamış, devletçilik ilkesine rağmen özel sermaye kuvvetlenmiş, “efendimiz köylü” yoksulluğu ve cahilliğiyle başbaşa bırakılmış, yeni bir “bürokratik burjuvazi”, yâni siyasî makam ve nüfuzu iktisadî menfaatle birleştiren yeni bir sınıf meydana gelmişti. Bütün bunların neticesinde kitlelerde derin bir huzursuzluk belirmiş ve bu huzursuzluk durumundan sadece CHP’yi sorumlu bilerek onu hedef tutmuştu. Bu arada, özellikle savaş yıllarında kolay zenginleşen yeni bir ticaret ve spekülâsyon burjuvazisi gelişmişti; bu da kendini yeter derecede palazlanmış görerek zaten soysuzlaştırılmış olan devletçilikten büsbütün kurtulmak ve kendi başına buyruk olmak istiyordu. Ve nihayet bu faktörlere, savaşı demokrasi cephesinin kazanışı ve memlekette savaştan önceki Alman tesirinin yerini Anglo-sakson tesirinin alması da yardımcı bir faktör olarak eklenebilir.

Ama ne iktidar partisi ve “bürokratik burjuvazi”, ne memleketin üstün hâkim sınıfı durumundaki toprak ağaları ile kasaba eşrafı, ne bu sınıfın tahsil görüp idareci kadroya, “bürokratik burjuvazi”ye giren yeni nesli, ne de yeni türemiş ticaret ve spekülâsyon burjuvazisi, yani tümü birden ele alınırsa memleket burjuvazisi iktidarı elden bırakmak, fakir köylülerin, işçilerin ve diğer emekçilerin serbestçe teşkilâtlanarak iktisat ve politika alanlarında kendi dâvalarını yürütmelerine, kendi partilerini kurarak bir gün bu partiyi iktidara seçmelerine müsaade etmek niyetinde değildiler. Demokrasi ve onun getirdiği haklar burjuvazi içindi; iktidar ancak burjuvazinin bölündüğü bu talî sınıflar arasında el değiştirebilecekti. Onun için, demokrasi kapısının ilk açılışında hemen içeri doluveren ilerici, halkçı hareketler ve teşekküller çok kısa bir zamanda bastırılarak demokrasi kapısı bunların üzerine kapatıldı, içeri yalnız DP alındı. İktidardaki anasına çok benzeyen bu yavru partinin bile hemen pek genç olduğundan uzun zaman iktidara geçemeyeceği; tesirli bir muhalefet olmakla kalacağı hesaplanıyordu.

Olaylar hesaplara tam uygun çıkmadı. Politik tecrübe ve eğitimden yoksun, durumlarının sorumlusu olarak sadece CHP ve onun hükümetlerini gören ve onun iktidardan gitmesiyle işlerin halledileceğini sanan kitleler DP’yi birden bağırarak bastılar. Sonra da iktidara geçince DP dıştan gelen milyonları hovardaca harcayıp yeni milyonerler sınıfı yaratarak, şehir ve kasaba küçük burjuvasına altüst olmuş piyasada kolay para kazanma imkânları sağlayarak, köylünün buğdayını dünya piyasalarındaki fiyatın çok üstünde satın alarak, toplumdaki temellerini sağlamlaştırdı.

Köylü ve diğer halk tabakaları üstünde devlet baskısını az çok hafifletmesi ve Atatürk devrimlerinin bir türlü nüfuz edememiş olduğu, -tabii bunun da sosyolojik sebepleri var- geriliklerini muhafaza eden halk tabakalarına gerici tavizler vermesi DP’ye sahte bir kitle partisi niteliği kazandırdı. Devleti temsil eden şahıslar karşısında sorgusuz, itirazsız boyun eğme geleneği. “Devlet Baba”nın her şeye muktedir otoritesi karşısında fert olarak vatandaşın silinmesi durumu bir daha eski haline getirilmeyecek şekilde değişmişti. 1945-50 devresinin faydası da bu oldu. Halk kendi siyasî kuvvetinin önemini anlamaya başlamıştı.

Yeni Demokrat iktidarın kademelerinde olanlar siyasî nüfuzla iktisadî menfaati birleştirmekte devam eder, hattâ bu durumu şiddetlendirirken, idarî kadroyu teşkil eden memurlar ve askerî kadro havaî fişek gibi yükselen fiyatlar karşısında

maaşlarının yetersizliğini, hayat standartlarının düştüğünü ve türedi milyonerlerin yanında da sosyal mevki ve itibarlarının zedelendiğini hissettiler. Bunlar genellikle CHP'den yana oldular. Eski devrimci geleneği ve muhalefette olmanın verdiği ataklığı CHP, DP'ye kıyasla daha ilerici görünüyordu. Bir kısım ilerici aydınlar ve genellikle küçük burjuvazinin aydınlar bölümü CHP'yi tuttular. Böylece CHP ve DP ayrılığı tâli bir sınıf ayrılığına tekabül etti.

DP iktidarının ilk yıllarında ekonomik alandaki parlıtısı sonradan bir saman gibi yanıp sönmüş, taşıma su ile değirmen dönmiyeceği, memleketin ekonomik problemlerinden hiç birinin hal yoluna girmediği görüldü. Yükselen fiyatlar, artan geçim zorluğu kitleleri DP'den soğutmaya başladı. 1954'e kıyasla 1957 seçiminde CHP'nin kazancı büyüktü.

DP politik tahterevalli oyununun kaidelerine riayet etseydi 1945'deki hesaplar belki de büsbütün yanlış çıkmayacaktı. Ama iktidara kolay geçiş ve geçtikten sonraki iktidarın tadı DP'nin başını döndürdü, tahterevallinin hep kendi bindiği ucu kalkık olsun istedi. Yeni DP iktidarda kalmakta direnmeyip seçimlere gitseydi 27 Mayıs ihtilâli ve onun ardından gelen olaylar olmayacak, burjuvazinin demokrasi oyunu daha bir müddet devam edecekti.

Ne kadar müddet? Söylenemez. Ama eski düzenin uzun müddet devam etmiyeceği muhakkaktı. Memleketin temel meselelerine, ihtiyaçlarına cevap vermeyen, demokratik hak ve hürriyetleri halk kitlelerinden ve ilerici kuvvetlerden esirgeyen bir iktidar -CHP ya da DP olsun- uzun zaman hükmünü yürütemezdi artık. Ya aklı başına gelip hiç değilse bugünkü derecede demokratik hak ve hürriyetleri tanıyacaktı ya da 27 Mayıs ihtilâli gibi bir harekete hedef olacaktı.

27 Mayıs ihtilâlinden sonra, İnönü İhtilâli istedi mi istemedi mi, CHP destekledi mi desteklemedi mi, suali zihinlere takılmış, bir zaman tartışılmıştı. Ben şuna kesinlikle inanıyorum ki, İnönü asla ihtilâl istemiyordu. İki partili demokrasiyi o kadar tutuyordu ki, DP'nin kapatılmasını istemedi; ihtilâl sonrasında sayın Gürsel Sosyalist partiye de ihtiyaç olduğunu ifade edince İnönü aynı fikri paylaşmadığını, parti sayısının çoğaltmanın fayda vermeyeceğini geo-politik durumumuzu da içine katarak belirtti. Başta sözünü ettiğimiz dergi de bu görüşü savundu (hani sol kanat elzemdi?). Bu dergi DP kapatıldıktan sonra bile bu kapatılışı "büyük hata" diye vasıflandırarak hayıflandı durdu.

Derken seçimler geldi çattı, DP'nin mirası üç parti arasında bölüldü; CHP'nin, her ikisi de genellikle aynı görüşleri, aşağı yukarı aynı sınıfları temsil eden iki parti arasında iktidarın el değiştirmesi şeklinde anladığı demokrasiyi emniyetle yürütecek mazbut bir parti ortaya çıkmadı. CHP yeniden kendine bir eş arar duruma düştü.

Bu sırada 27 Mayısın getirdiği hürriyetlerden ilk faydalanan sınıf işçiler olmuştu. DP iktidarı zamanında sendikalar epey gelişmişti, bu gelişme ve canlılık arttı, sendikalar siyasî konulara da el atar oldular ve nihayet günlerden bir gün bazı sendikacılar tepeden aşağı kurulmayan ilk bağımsız kitle partisini sessiz sedasız katarıverdiler. Yakın tarihimizin en önemli sosyal-politik olaylarından biri olmakla beraber bu parti uzunca zaman kimsenin dikkatini çekmedi.

15 Ekim seçimlerinde klâsik partilerin davranışı işçilerin gözünden gaflet perdesinin son kısmını da çekti aldı. Seçimlerde kündeğe getirilmiş olma hissini doğur-

duğu huzursuzluk diğer Őikâyet konularına eklenince ifadesini geçen senenin son g n nnde yapılan yüz elli binlik işçi mitinginde buldu. Bu mitingten bir hafta sonraki sayısında (8 Ocak 1962) işçi hareketlerini ele alan söz konusu dergi bu hareketleri bir sendikacılık hareketi olarak tavsif ediyor, fakat politik bir nitelik kazanmasına Őiddetle karşı çıkıyordu; “sosyal adalet arzularının politika potası içinde dejenere olması istenmiyorsa” “işçilerin sesine” kulak vermek zaruridir. 15 Ekimden bu yana işçi hareketleri “iŐçinin hayat Őartları ile ilgili kalmıŐtı. Zaten sendikacılığın da m n sı bundan başka bir Şey değildi”.

Ama bazı sendika liderleri “bir takım geliŐmemiŐ siyasi teŐekküllerin” -yani Türkiye işçi Partisinin- baŐında idiler. “Politika heveslilerinin ve profesyonellerinin” iŐe karıŐmak istediği görülüyordu, oysa işçi haklarını sendikacılıkla ve siyasi parti yolu ile korumak arasındaki fark “akla kara” farkıydı. “Milli partiler sosyal adalet sahasına daha dikkatle eğildiklerinde hevesler de kursaklarda kalacaktı.”

Bir hafta sonraki sayıda (18 Ocak 1962) bu dergi okuyucularını bu konuda büyük bir sürpriz bekliyordu. işçilerin siyasi bir parti kurması -derginin pek hoŐlandıđı, daima tekrarladđı bir deyimle- kendinizi sıkı tutun! - kuvvetle tasvip olunuyor. Türk-İŞ Başkanı Seyfi Demirsoy’un kapağını süslediği derginin tam beŐ bütün sayfası Türkiye Konfederasyonu kanalı ile büyük bir işçi partisinin kurulmasına ayrılıyordu. “Őurası bir gerçektir ki Türkiye’nin Őartları bir işçi partisi tecrübesini kaçınılmaz hale sokmaktadır.” deniliyordu, “işçiler artık kendilerini bir siyasi fikir etrafında toplayacak bayrağı açmıŐlardı!!”

Bir hafta içinde bu yüzseksen derecelik dönüŐ nedir mi diyeceksiniz? Demezsiniz herhalde? Durum apaçık meydanda. Bağımsız, halis işçi partisi T.İ.P. yolu ile işçilerin siyasi faaliyete geçmesi asla münasip değildi. Ama bu hareket  nlenemediğine göre de, parti kurma geleneğine uygun Şekilde tepeden aşağı Türk-İŞ kanalıyla kurulacak bir parti ile iki değil üç kuŐ birden vurulabilecekti. Bir kere bağımsız işçi sınıfı hareketi kontrol altına alınacak, teŐebbüs Türk-İŞ’e maledilerek görünürde işçilerin bir kitle partisi hissi yaratılıp işçilerin desteği ve oyu kazanılabilecek ve ilerde siyasi tahterevallinin ucuna bu parti oturtulabilecekti.

Burada hemen tasrih edeyim, yanlış anlaŐılmasın, o sıralarda böyle ikinci bir işçi partisi kurulmasını destekleyenlerin hepsi maksatlı hareket ediyorlardı demek istemiyorum. Hiç Őüphesiz birçokları daha geniŐ bir hareket yaratmak gibi iyi bir niyetle, dürüstlükle -ama yanılarak- bu teŐebbüsü desteklemiŐlerdi. Benim burada üzerinde durduğum nokta bu destekleyenlerin kiŐisel düŐünce ve niyetleri değil, böyle ikinci bir işçi partisi teŐebbüsünün hangi kaynaklardan ilham edildiği ve baŐlatıldıđı, neyi hedef tuttuğudur.

işçi hareketini bölme ve sulandırma teŐebbüsü Konfederasyonun alt kademelelerinden, işçilerden destek görmedi: Üst üste tekrarlanan teŐebbüslere ve ilan edilen kurulma tarihlerine rağmen bu ikinci parti doğmadan öldü. Türkiye işçi Partisi ise aksine büyük bir gelişme gösterdi; hem işçileri, hem de sol aydınları gittikçe artan sayılarda içine almaya, basında kuvvetli ilgi ve destek bulmaya başladı. işçi hareketi ve partisi artık memleket politikasında hesaba katılması gereken bir kuvvetti.

Şimdi ikinci işçi partisini lanse ediŐinde on ay sonra aynı dergi “memleketin siyasi panoraması” adlı bir yazıda baŐlangıçta özetlediğimiz teklifleri ve isnağları ileri

sürüyor. Gerçi bu sefer işçilerden, T.İ.P.’ten söz etmiyor ama, sözünü ettiği sol kanadın hangi hareket veya teşekkül olduğunu da açıklamıyor. Teklif edilen yeni partiye artık bir kütle görünüşü vermek gayreti de yok. Parti dediğin Meclis’ten kütleyle doğru kurulur. Bizim memlekette hep böyle olmuştur ve dergi yazarına kalsa hep de böyle kalacaktır. Bu sefer teşebbüse aydınlar yönünden girişilmek isteniyor (çünkü işçilerde iş olmadığı anlaşıldı). Aydınlar ne de olsa işçilerden daha yumuşaktılar, onları yola getirmek mümkün olabilir. Bir kez böyle bir parti kurulsun pekâlâ önce T.İ.P. dışında kalmış birkaç sendikacı, sonra da diğerleri bu tarafa kaydırılabilir. Parlamento da temsilcileri olan bir parti parlamentonun dışında olan bir partiden ne de olsa işçilere daha cazip gelir. Yapılan hesap budur.

Bu dergi yazarının iktidar çevrelerine yakınlığı göz önünde tutulursa savunduğu görüşün şahsi bir görüşten daha fazla bir şey ifade etmek gerektiğini kabul etmek gerekir. Bu görüş değişikliğinin birkaç yönlü bir anlamı vardır. Birincisi, tahterevalinin öbür ucuna sosyal politik mahiyeti ve tutumu ile CHP’nin benzeri bir partinin oturtularak demokratik bir rejimin yürütülemeyeceği gerçeği nihayet kendisini kabul ettirmiştir. Sağ ucuna artık CHP’nin kendi başına işgal edemeyeceği, bu yeri diğer partilerle paylaşmaları zorunluluğu kabul olunuyor. (İktidardaki üç parti aynı cephededir ve bu da muhafazakârların cephesidir, bunun yanına sol kanadı getirmek zamanı gelmiştir) deniliyor.

Kısacası, artık, rejimin sadece şeklinde bir değişiklikle demokrasinin yürütülemeyeceği, muhtevada bir değişiklik yapmak, yani iktidarı emekçi kitlelerle paylaşmak, bu kitlelerin partisinin de iktidara geçmesine müsaade etmek zorunluluğu kabul olunuyor. Bununla beraber, bugüne kadar iktidarı elinde tutmuş olan sosyal sınıflar ve onların partileri devlet arabasının dizginlerini yine de, kabil olursa elden bırakmamaya çalışıyorlar. Bunun için de bugün memlekette sıhhatli olarak gelişmekte bulunan halis sol akımı ve işçi hareketini bölmek, soysuzlaştırmak ve parlamentodaki “muhafazakâr cephe”nin yanına himaye altında uysal bir sol kanadı göstermelik kabilinden getirmek istiyorlar. İngilizlerin “böl hâkim olursun” siyaseti bugün sol kanada ve işçi sınıfı hareketine karşı uygulanmak istenmekte. Sol kanadı parçalayıp bölmek, işçileri aydınlardan şüpheye düşürmek çabası hep bu iktidarı elden bırakmamak hesabının belirtileridir.

Bundan önceki bölme girişimini işçilerimiz başarıyla geri püskürtmüşlerdi. Aydınlarımızın da aynı başarıyı göstermeleri beklenir. Bu çeşit saldırı ve teşebbüsler sol kanadın, aydın-ışçı işbirliğinin sağlam, başarılı gelişmesinin en kesin delilidir. Saflar sıklaştırılır, dayanışma cephesinde gedik açılmasına müsaade edilmezse bu çeşit saldırılar granit kayalara çarpan yağmur suları gibi akar gider.

Sol cepheyi bölmek için kullanılan paslanmış, küf tutmuş silahlara “Bolşeviklik oyunu” “kripto, parayla tutulmuş tatlı su kahramanları” gibi boş laftan öteye gidemeyen suçlamalara gelince, ben kendi şahsıma karşı yapılmış bu çeşit saldırılara cevap vermeyi bir zül saydığımızdan şimdye kadar karşılık vermedim. Ama şimdi söz konusu olan şahsım değil, bütün sol kanat olduğundan meydanı boş sanıp da pervasızca saldırmaya kalkanları hizaya gelmeye davet etmek gerekiyor artık.

Bir kere suçlandırılan şahıslar, bir takım “kripto”ların eline düşmüş tehlikeli istikamette hızla gelişen sol kanat kimlermiş, hangi hareket, hangi teşekkülmüş açık-

lansın. Böyle müphem konuşup da sonra hesap sorulunca, “aman efendim, bulut dedik ördük hakareti çıkardınız” diye kaçamaklar yapmak en hafifi bir tabirle dürüstlüğe, fikir namusuna yakışmaz.

Soyadının ardına “er” kelimesini takmakla insan er olmaz ki. O derginin yazarı sözünün eri ise açık konuşsun. Döksün delillerini, ispatlarını ortaya. Açıklasın ödenen ve alınan paraları. Ne çekiniyor?

Hatırımda yanlış kalmadıysa, bir süre önce bir basın toplantısında Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı parlamentodaki partilerle kendi partisi yöneticilerinin servet beyanında bulunmasını teklif etmişti. Ben de bu teklife katılıyor ve şunu ekliyorum:

Bu dergi yazarı ile sol kanadın ellerine düştüğünü söylediği ve “kripto” diye vasıflandırdığı şahıslar da (bunların kim olduğu açıklanarak) birer servet beyanında bulunsunlar, servetlerini ne zaman nasıl elde ettiklerini bildirsinler. O zaman kimin satılmış olduğu hususunda halkoyu kendi hükmünü verir. Hatta o dergi yazarıyla “kripto” dediği kimseler son yirmi yıllık hayat hikayelerini şöyle anlatıversinler. Bu da kimin tatlı “su kahramanı”, kimin çile doldurmuş namuslu toplum savaşıcısı olduğunu meydana çıkarmaya yarar.

Ama şu da bir gerçektir ki, bu çeşit saldırılar sol kanadın gücünün, karşı tarafın ise zaafının bir delilidir. Tarihsel gelişme sol kanattan yanadır, gerçek sol kanattan yanadır, sosyal adalet ve bütün ahlaki, insani değerler sol kanattan yanadır. Somut memleket ve dünya sorunları üzerinde gerçeklere, akla ve bilime dayanan, gerçekten milli menfaatlere uygun görüşler ile sürüp tartışmalara girebilecek durumda olmayınca, üste çıkabilmek için böyle boş kalıplarla saldırmaktan başka yol tabii.

Vatan, 8 Ekim 1962